

ПОЗИЦИЯ

на Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ)
за среща с Мисията на Международния валутен фонд на 12 септември 2016 г.

Обявени теми:

1. *Препоръките по Националната програма за реформи на България;*
2. *Социалния диалог в България;*
3. *Ситуацията на пазара на труда;*
4. *Механизмът за определяне на минималната работна заплата (МРЗ);*
5. *Системата за минималните осигурителни прагове в България (МОД).*

1. Препоръките по Националната програма за реформи на България.

АИКБ изразява своето задоволство и подкрепя към препоръките, отправени от Съвета към страната ни, като напълно ги споделя и подкрепя в основната им част. Отправя и следните основни коментари по тях:

- Напълно споделя препоръката за незабавно предприемане на действия в сътрудничество и диалог със социалните партньори за изготвяне на методология и обективни критерии за определянето на минималната работна заплата. Предложението на АИКБ, представено в детайли по-долу, е това да става посредством провеждането на двустранни преговори по сектори и икономически дейности между представителните организации на работодателите и на работниците и служителите;
- Приветства и споделя препоръката за постигане на годишно фискално подобрене от поне 0,5 % от БВП¹, за постигане на средносрочната

¹ Междувременно, на 02 септември 2016 г., Националният статистически институт (НСИ) потвърди икономическия растеж, който България записа през второто тримесечие на 2016 г. БВП нараства с 3% през второто тримесечие на 2016 г. спрямо същото на миналата година и с 0,7% спрямо първото тримесечие на 2016 г. Това показват сезонно изгладените данни на националната статистика.

През второто тримесечие на 2016 г. брутният вътрешен продукт (БВП) възлиза на 21,916 млрд. лв. по текущи цени. Преизчислен в евро, БВП е съответно 11,205 млрд. евро, като на човек от населението се падат 1 568 евро, показват предварителните данни на Националния статистически институт за периода между април и юни.

Създадената от отраслите на националната икономика брутна добавена стойност през второто тримесечие на 2016 г. възлиза на 18,853 млрд. лв. по текущи цени. През второто тримесечие на 2016 г. относителният дял на аграрния сектор в добавената стойност на икономиката намалява равнището си с 0,4 процентни пункта спрямо същото тримесечие на предходната година до 4,2%.

Индустриалният сектор запазва относителния си дял в добавената стойност на икономиката от 29,3%. Относителният дял на добавената стойност, реализирана от дейностите в сферата на услугите, се увеличава и достига до ниво от 66,5% при 66,1% през съответния период на предходната година.

бюджетна цел от Националната конвергентна програма на Република България за 2016 г. и 2017 г. В позициите си по националния бюджет АИКБ винаги е настоявала за **стриктна бюджетна дисциплина**, за извършване на реформи, които да доведат до балансиран бюджет, за повишаване на събираемостта на бюджетните приходи посредством изсветляване на икономиката и за въздържане от увеличаване на държавния дълг;

- АИКБ споделя напълно поставения сериозен акцент върху **необходимостта от продължаване на здравната реформа** и декларира своята готовност да продължи да бъде конструктивен партньор при нейното провеждане. Включително реформа на медицинската и трудовата експертиза и инвалидните пенсии, както и на системата на трудовата медицина;
- **Борбата със сивия сектор и недеklarирания труд е основен приоритет на АИКБ.** Асоциацията предлага широк набор от програми за дистанционно обучение и консултации посредством инфраструктурата на Националния център „Икономика на светло“, изчислява годишен Композитен индекс „Икономика на светло“, както и връчва годишни награди в 3 категории (събитието е проведено на 30. 06. 2016 г.). АИКБ обръща внимание на факта, че прекомерното административно вмешателство на държавата на пазара на труда чрез неадекватна минимална заплата и административно определяни минимални осигурителни доходи увеличава сивия сектор на пазара на труда;
- Като обединение на публичните компании, АИКБ работи активно за предотвратяване на некоректни бизнес практики във финансовия сектор. В това отношение, обаче **подчертава, че стабилността на финансовия, застрахователен и пенсионен сектори се влияе негативно от оповестяваните чести драстични промени в правилата, без предварителни консултации със социалните партньори и заинтересованите страни;**
- По отношение ограничаването на дела на дългосрочно безработните и на младежката безработица, АИКБ активно работи в посока на **повишаване на привлекателността на професии, за които има системен недостиг на човешки ресурси в сектори от ключово значение за българската икономика.** Тези проблеми са подробно коментирани и по-нататък в изложението, като са предложени и конкретни решения;
- **Не споделя виждането, че са налице пречки и препятствия пред включването на децата от ромски произход в образователната система.** Колкото до гарантирането на минимален доход – счита, че **получаването на социални помощи трябва да е обвързано с полагането на труд и да се**

За крайното потребление през второто тримесечие на 2016 г. се изразходват 75,1% от произведеня БВП. Инвестициите формират 21,6% от произведения БВП. Външногърговското салдо от стоки и услуги е положително.

По предварителни данни за второто тримесечие на 2016 г. крайното потребление нараства с 0,2% спрямо предходното тримесечие, а бруто образуването в основен капитал - с 0,5%. Износът на стоки и услуги намалява равнището си от предходното тримесечие с 0,9%, а вносът на стоки и услуги нараства с 1,6%.

На годишна база през второто тримесечие на 2016 г. брутната добавена стойност се увеличава с 2,6%. По отношение на компонентите на крайното използване принос за регистрирания положителен икономически растеж има крайното потребление с ръст от 1,8%. Износът на стоки и услуги се увеличава с 2,4%, а вносът на стоки и услуги - с 3,4%.

предлага за ограничен период от време и по начин и размер, който не демотивира безработните да си търсят работа и да се преквалифицират, ако е необходимо.

2. Социалния диалог в България. Добре структуриран.

2.1.Предизвикателства:

- **Правителството често не взема предвид позицията на работодателите по минималната работна заплата (МРЗ), като публикува и тиражира нейно увеличение** (последен пример – при обявяване на средносрочната макроикономическа прогноза) и след формално възражение се провежда формално обсъждане в Националния съвет за тристранно сътрудничество (НСТС), без да се отчита позицията на национално представителните работодателски организации (НПРО). Средносрочната бюджетна прогноза изобщо не се обсъжда с нас, а в нея се фиксира размера на МРЗ, който се счита за окончателен и на база този размер се увеличават административно и МОД;
- **Важни промени в пенсионната система системно се обявяват за обществени консултации непосредствено преди големи празници, без предварителен адекватен диалог със социалните партньори,** а резултатите от изключително краткото обществено обсъждане не се взимат под внимание. Примери – точно преди Коледа 2014 г. (в навечерието на 2015 г.) беше обявено намерението да се прехвърлят индивидуалните партии от универсалните пенсионни фондове (УПФ) към Националния осигурителен институт (НОИ), което впоследствие беше и изпълнено на практика с леки ревизии. Сега – преди Великден 2016 г. отново беше обявена **радикална и абсолютно неприемлива реформа в капиталовия стълб на пенсионната система.** Настояваме за обсъждането им в специална работна група с участието на ръководителите на социалните партньори и с министъра на финансите;
- **Важни решения – като стабилизиране на банковата система, емитирането на държавен дълг и радикални промени в цените на енергоносителите (за последното има прогрес в смисъл подобрене) също се предприемат, без на практика да се отчитат позициите на социалните партньори.**

2.2.Предложение: да има възможност за арбитраж/изслушване с медиация от страна на ГД при случаи, в които държавата абсолютно отказва да отчете единната позиция на социалните партньори.

3. Ситуацията на пазара на труда.

3.1. Предизвикателства – като работодатели, ние от дълги години се оплакваме от **несъответствие на финансираните с държавни средства образователни програми в средните професионални и висшите училища, с реално необходимите на бизнеса професии,** което - в условията на редица административни пречки пред наемането на работници от чужбина, доведе до трайна липса на подготвени кадри в ключови за конкурентоспособността на българската икономика сектори. АИКБ нееднократно е изразявала своята дълбока загриженост от:

- **Все по-острата липса на подготвени кадри в широк спектър професии** в областта на машиностроенето, електротехниката, транспорта и логистиката, здравеопазването, образованието и информационните технологии - както с висше, така и със средно професионално образование;
- **Все по-ниското равнище на грамотност сред младите хора в страната** – измерено, както посредством абсолютни показатели, отразяващи неграмотните лица в България, така и посредством все по-лошото качество на говоримия и писмен български език, ползван ежедневно от гражданите на страната ни;
- Факта, че през 2015 г. свободните кандидат – студентски места бяха с **15 000 повече от броя на завършващите ученици.**

3.2.Предложения:

- АИКБ счита, че са **спешно необходими реформи в областта на професионалното и висшето образование и ориентиране на образованието към нуждите на бизнеса и настоява за спешни действия за повишаване броя на местата по държавна поръчка за ученици в професионалните училища по дефицитни, но непопулярни професии и специалности.** АИКБ настоява за повишаване на бройката на ученици само по такива професии, от гледна точка на факта, че България е над средноевропейското равнище по дял ученици в средни професионални училища, но те се обучават по професии, които са ненужни на бизнеса. Необходимо е и увеличаване броя на местата за студенти по държавна поръчка по търсени от бизнеса професии и подобряване на адекватността на системата за образование спрямо потребностите на пазара на труда, по начин, който да гарантира прехода от образование към заетост. Реформата на професионалното образование задължително трябва да включва:
 - ✓ Мерки за **повишаване на привлекателността на търсените от бизнеса професии**, за които липсват кандидати в професионалните училища;
 - ✓ Мерки за **промяна на план-приема на ученици в професионалните училища;**
 - ✓ **Разширяване на обхвата на т.нар. „защитени“ професии и допълнителни стимули за учениците, желаещи да се обучават по тях, включително и чрез отпускане на държавни стипендии;**
 - ✓ **Допълнителна мотивация и стимули за учителите, работещи в професионалните училища с дефицитни професии;**
 - ✓ АИКБ напомня, че това може да бъде постигнато само посредством развитие и задълбочаване на връзките между образование и бизнес, както и с оптимално оползотворяване на средствата от Оперативна програма “Наука и образование за интелигентен растеж“. Смятаме, че е необходимо прецизиране и оптимизиране на процедурата по определяне на така наречените **"защитени професии"**;
- АИКБ работи активно с институциите на пазара на труда за стимулиране на ориентирането на безработните, неактивните и навлизащите на пазара на труда лица да се ориентират към професии, търсени от българските работодатели;

- Следва държавата да работи за облекчаване на трудовата имиграция от трети страни (най-вече с българска диаспора) предвид демографската ситуация и значителната емиграция през последните години.

4. Механизмът за определяне на минималната работна заплата.

АИКБ е против административното определяне на МРЗ, което на практика се извършва в момента, като при това надделяват конюнктурни политически съображения. През 2015 година, национално представителните организации на работодателите бяха принудени да обжалват липсата на процедура за консултации в съда, тъй като минималната работна заплата бе определена едностранно от страна на правителството, дори без изпълнение на формалните „ритуални“ процедури в НСТС. Тогава съдът задължи правителството да осъществи тази процедура, след което последва формалното провеждане на дискусиата, и потвърждаване от страна на правителството на вече обявената стойност за минималната работна заплата. **Нарастването на МРЗ (с включен клас) изпреварва ръста на производителността на труда, договаряните по браншове МОД, както и ръста на средната работна заплата, като надвишава 50 %, а в редица икономически дейности – дори 75 % от нея.** Българските работодатели са твърдо убедени, че, приемливият интервал, в който би трябвало да се движи това съотношение е МРЗ е 30 - 40 % от СРЗ и превишаването на тези стойности застрашава с демотивация за полагане на труд, особено на специалистите с изпълнителски функции.

Сериозен проблем е и **фактът, че върху работните заплати в България, включително върху МРЗ, се начислява добавка за прослужено време – т.нар. „клас“**, която не е обвързана по никакъв начин нито с качеството на полагания труд, нито с неговата производителност, нито с повишаване на квалификацията и професионалните умения. Българските работодатели пледират от дълги години за **премахване на тази добавка**, но за съжаление за момента тя отпадна само за държавните служители. Краен абсурд е примерът за случаи, в които хигиенистки в БАН получават по-високи заплати от младите учени.

АИКБ настоява за нов подход при определянето на минималната работна заплата за страната. Предлага **минималните месечни работни заплати и минималното заплащане за час, да се определят чрез бипартитно колективно договаряне между браншовите (отрасловите) работодателски и синдикални организации.** Договарянето да се извършва по икономически дейности, като по този начин то замени договарянето на минималните осигурителни доходи (прагове).

За минимална работна заплата за страната да се приема най-ниската минимална работна заплата, от всички бипартитно договорени МРЗ. Министерският съвет би могъл да утвърждава и да обнародва постигнатите договорености по икономически дейности, вместо да ги определя.

5. Системата за минималните осигурителни прагове в България.

Договарянето на минимални осигурителни прагове беше въведено, за да „осветли“ доходите от труд, като прекрати практиката на „доплащане в плик“. След

повече от десетилетие на действие, обаче, **тази мярка изчерпи своята полезност и в настоящата си форма вече е контрапродуктивна**, тъй като:

- За почти **половината от икономическите дейности не се договарят прагове**. За тях се разпростира средния процент от договореното увеличение в останалите икономически дейности, което според българските работодатели е порочна практика;
- МТСП налага административно определената МРЗ за праг и в дейности, където са договорени по-ниски прагове от това число! След това тези стойности се взимат за изчисляване - невярно (завишено) на средния процент, който го разпространява административно и за дейности, където няма споразумение;
- Постигнатият среден процент се тиражира широко в медиите и публичното пространство, **като създава определени обществени очаквания за повишаване на трудовите възнаграждения, непочиващи на обективни икономически процеси**.

В заключение, **МОД трябва да отпаднат**. Укриването на осигуровки вече е криминализирано и е време да се обединят усилията за осигуряване върху реалната заплата. Работодателите - членове на МОР, имат споразумение да не договарят МОД, ако продължават да се манипулират и да се разпростират административно. Така, ако никой от работодателите не участва в преговорите, няма да има МОД.

Работодателите предприеха реални действия в посока на спиране на договарянето на минималните осигурителни доходи. За целта те уведомиха правителството и социалните партньори от синдикатите, като изложиха в детайли своите аргументи срещу договарянето на МОД по досегашната процедура. Позицията на национално представителните работодателски организации в България беше подкрепена и от редица водещи браншови организации, които на практика провеждат основната част от преговорите за МОД². Списъкът на представителните браншови организации, които подкрепят позицията на национално представителните работодателски организации по отношение на отказа от договаряне на МОД непрекъснато нараства. Позициите на представителните браншови организации са оповестени в медиите и са публично достъпни в специален сайт, създаден от работодателските организации за да има обществеността възможността да се запознава с оригиналните текстове на работодателските позиции, без „помощта“ на книжните и електронните медии.

В този смисъл, в момента е на лице до някъде кризисна ситуация, която произтича от отказа на представителните работодателски организации да договарят МОД. Още един път трябва да се подчертае, че този отказ идва не от нежеланието на работодателите да преговарят, а точно обратно – идва от искането на работодателите да се премахне административното определяне на минималната месечна работна заплата.

² До петък на обяд (09. 09. 2016 г.) списъкът на представителните браншови организации, изрично заявили отказа си с писмени становища до Министъра на труда и социалната политика, включва: Асоциация на производителите на безалкохолни напитки в България; Асоциация на българските авиокомпани; Асоциация студентски медиен съвет; Българска браншова камара Машиностроене; Българска национална асоциация Етерични масла, парфюмерия и козметика; Българска национална асоциация по корабостроене и кораборемонт; Българска асоциация по рециклиране; Камара на строителите в България; Съюз на производителите на комбинирани фуражи.

Както вече стана дума, АИКБ предлага да се определя МРЗ по икономически дейности, което да става чрез преговори между представителните браншови организации³.

6. Въпроси, свързани с липсата на консенсус по предложените от Министерство на финансите промени във втория стълб на пенсионно – осигурителната система:

Асоциацията на индустриалния капитал в България, като представителна общност на публичните компании и на активните участници на капиталовия пазар у нас, е сериозно разтревожена от някои от идеите, залегнали в поставения на обсъждане от министерството на финансите законопроект за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване и особено от предвижданите **поредни промени, прекрояващи капиталовия (т.нар. „втори стълб“) на пенсионноосигурителната система.**

АИКБ изразява своето несъгласие с факта, че в предложението ЗИД отново не се разглеждат основни въпроси като въвеждането на **мултифондовете**, или създаването на **гаранционен фонд**, в подкрепа на доверието на хората чрез гарантиране на внесените осигурителни вноски. Тези въпроси са уредени в проектозакон, изготвен от Комисията за финансов надзор с участието на всички заинтересовани страни още през 2012 г. АИКБ счита за неуместен избраният в настоящия проект подход да се интервенира вместо това във фазата на изплащане, като оценява предложените решения като неудачни.

Загрижеността на АИКБ е продиктувана и от факта, че капиталовият стълб на пенсионноосигурителната система е същевременно **основен стълб и на капиталовия пазар**. Връзката между развитието на капиталовия пазар и обема на акумулираните средства в пенсионните фондове, които формират капиталовия стълб на пенсионноосигурителната система, е безспорна и пряка. Точно поради това, като представителна общност на публичните компании, АИКБ е особено чувствителна към промени и най-вече към такива, които на практика ще обезсмислят (ще разрушат) целият изграждан през последните години пенсионен модел. Поради това считаме, че към основополагащи промени в КСО, отнасящи се до втория стълб, следва да се пристъпи едва след като се извърши обстоен анализ на активите в сектора и се извърши внимателно обсъждане на експертно ниво, както и с всички заинтересовани страни, като се извърши и задълбочена оценка на въздействието на предлаганите промени. Подобен подход е обусловен и от европейското законодателство и предприетата от Комисията инициатива за по-добро регулиране.

Известно е, че съотношението между акумулираните средства в частните пенсионни фондове в България и размера на brutния вътрешен продукт у нас е от порядъка на 10 на сто. В развитите икономики, това съотношение е в пъти по-голямо и естествено се отразява благоприятно на инвестиционната активност, на развитието на капиталовия пазар и на доверието и спестовноосигурителната нагласа на хората. Тези са (други) сред основните причини да пледираме за мерки с обратна насоченост на предлаганите в настоящия ЗИД, а именно - мерки, които допълнително да укрепят капиталовия стълб и да повишат доверието на осигурените в него. Известно е, също, че

³ Съгласно българския Кодекс на труда, представителни браншови организации са тези, които членуват в представителни на национално равнище работодателски организации и имат повече от десет члена.

най-успешните пенсионни модели в света, често давани като пример за добри практики са с тристълбов модел, като в челото на класациите са страни, където активите на пенсионните фондове са между 50 и 100 % отнесени към БВП. Няма причина да очакваме, че бидейки „пионери“ в изоставянето на добрите практики, ще се превърнем в такава.

В сегашния си вид, направените предложения за промени в пенсионноосигурителната система ерозират втория, капиталов стълб, а с това - и пенсионния модел като цяло. **Прокламираното право на избор на осигурените лица също се поставя под съмнение с предлаганите промени.** Създава се безпокойство у хората и притеснения за съдбата на средствата, акумулирани в техните сметки. Известно е, че по принцип българското общество има много резерви към пенсионноосигурителната система. Затова предупреждаваме, че насочването на **лични средства на осигурените за пенсия към общ пул е достатъчно свидетелство за намерението на Правителството за пълзящо зачеркване и на втория стълб, и на тристълбовия пенсионен модел.** Евентуалното приемане на промените в този им вид със сигурност ще тласне голям брой осигурени върху по-високи доходи лица към **сивата икономика** и като равносметка ще се превърне в психологически мотив за укриване и „спестяване“ на осигурителни вноски. Смятаме, че никой в страната не подкрепя развитието на подобен сценарий.

Убедени сме, че единственото правилно действие е да се гарантира възможност за преценка и за свободен информиран избор на хората, достигнали пенсионна възраст между:

еднократно изплащане на натрупаните средства за втора пенсия

или

срочна пенсия от личната партида, платима до нейното изчерпване и с право на унаследяване

или

пожизнена пенсия

Предупреждаваме, че всякакви различни решения ще доведат до проблеми, за чието решаване ще бъдат пропилены огромни средства и загубени години за реформи, като пенсионната система чувствително ерозира през това време. Ако неглежираме капиталовите схеми, ако „променяме правилата по време на играта“, не трябва да се изненадваме от низходящ тренд на чуждите инвестиции или от факта, че няма сериозни кандидати за приватизация на фондовата ни борса.

Освен изложените принципни съображения срещу отчуждаването на личните партиди на гражданите без тяхно съгласие, към законопроекта може да се отправят и други критики, свързани с прекомерната административна намеса в бизнес процесите на икономически субекти, спорното преплитане на осигурителни и застрахователни принципи и др.

Следва да се отбележи, че след негативната обществената реакция на внесения за обществено обсъждане преди Великден законопроект, той беше оттеглен и КФН предложи на обсъждане друг вариант. Но няма убеденост вече сред бизнеса, че поправки в критикуваната от нас посока (за ерозиране на капиталовия стълб) няма да се направят в следствие в последния момент.